Фольклорні мотиви в поезії І. Франка. 10 клас

О, краю мій, підгір'я, ти прекрасне,
Як я люблю, як я люблю тебе!
Мов зірка та, що світить і не гасне,
Так та любов в душі моїй живе.

І. Франко

Життя і творчість Івана Франка тісно пов'язані із селом, у якому він народився і жив. Воно розташоване в мальовничому кутку, оточене дубовими та ялиновими лісами і казково-таємничим гірським валом, який називається Діл. Материні пісні вчили Івана любити народ, боліти його горем, ненавидіти кривдників, розуміти красу природи. Від матері він записав народні пісні про Шумильця, про Ганнусю, «Ой, служив я в Риму», «Ходить Турчин по риночку» та цілий весільний обряд. Коли відвідуєш музей у рідному поетовому селі Діл (пізніше воно буде називатися Нагуєвичами на честь пана Станіслава Нагуївського), знайомишся з фотокопією рукопису поезії І. Франка «Пісня і праця» — цього глибокого, хвилюючого, тугою оповитого спогаду сина про свою маму:

Пісне, моя ти сердечна дружино,
Серця відрадо в дні горя і сліз,
З хати вітця, як єдинеє віно,
К тобі любов у життя я приніс.
Тямлю, як нині: малим ще хлопчиною
В мамині пісні заслухувавсь я:
Пісні ті стали красою єдиною
Бідного мого, тяжкого життя.
Від батька перейняв майбутній поет основне правило його життя: «З людьми і для людей». Отже, завдяки своїм батькам Іван Франко навчився цінувати працю, любити людей. Вони були першими його педагогами, що заклали міцний фундамент майбутньої цільної і світлої особистості.

Під час навчання в гімназії у І. Франка з'явилася велика пристрасть до книги. Другою великою пристрастю його було збирання і записування народних пісень, оповідань, казок, приказок. Невичерпним джерелом фольклору було для нього рідне село, а також середовище дрогобицьких міщан.

Пісні, записані Франком, звів у книгу О. Дей. Книжка ця вийшла в 1966 році у видавництві «Каменяр» під назвою «Народні пісні в записах Івана Франка». У ній поданий

найвичерпніший фактичний матеріал з народної обрядовості, записи ритуальної та ліричної пісні. На основі автографів, збережених у рукописних сховищах Києва, Москви, тут друкуються численні Франкові записи народних пісень, а також записи мелодій з його голосу. «Франко любив народну музику, пісню... — з властивою йому пристрастю, згадує львівський композитор Станіслав Людкевич. — Він не був музикантом, але вмів глибоко відчути аромат народної музики, виявляючи надзвичайно тонке розуміння мелодії, умів віднаходити в ній душу».

Саме народна пісня надихнула поета на написання такого шедевра, як драма «Украдене щастя». В основі п'єси лежить народна пісня «Пісня про шандаря», яку записала приятелька Франка Михайлина Рошкевич 1878 р. від селянки Чігур Явдохи Стрийського повіту. Ця пісня не тільки підказала тему, а й стала основою всього драматичного твору. Не порушуючи структури пісні й фабульних взаємин трьох дійових осіб, драматург майстерно розвинув і збагатив її сюжет соціальними мотивами, глибоко вмотивувавши причину розвитку драматичного конфлікту, збагатив основу пісні художнім домислом і створив народну драму «Жандар», яка потім була названа «Украдене щастя».

На народно-поетичній основі побудовані «Сон князя Святослава», «Пісні народнії», «Моя пісня» і чимало інших.

Показово, що саме з народною піснею на устах увійшов Фрінко-дебютант у великий храм, ім'я якому — мистецтво художнього слова. Його перший друкований літературний твір — сонет «Народна пісня».

З грудей землі б'ють водянії жили.
Струї живої рух не кінчиться, не спить,
Вода ж погожа тисячі живить
Весни дітей, що вкруг її обсіли.
Криниця та з чудовими струями —
То люду мого дух, що, хоч у сум повитий,
Співа до серця серцем і словами...
Не можна не згадати вірш «Червона калино, чого в лузі гнешся» із збірки «Зів'яле листя». За композиційною будовою це діалог. Перші дві строфи — запитання ліричного героя до калини, три наступні — її відповідь. І це надає творові жвавості і енергійного ритму. Центральний образ вірша — червона калина — символ усього красивого, ніжного й благородного в людях і суспільстві. Червона калина — життєлюбна натура. Вона так горнеться до всього світлого, сонячного, але дотягнутися до сонця в неї не вистачає сил. Тому вона ніжно-журливо говорить:

Червоні ягідки додолу схиляю,
Додолу схиляю...

Усе хороше в ній приречене на загибель, бо через тодішні умови все прекрасне нівечиться, краса пропадає, хоч усе краще в собі калина готова віддати людям, їй не шкода для них нічого:

Не жаль мені цвіту, не страшно і грому,
Не страшно і грому.
І світло люблю я, купаюся в ньому,
Купаюся в ньому.

Хто ж винен, що така сонячна, смілива натура гине? У вірші винним виступає дуб, який калину «отінив, як хмара». Дуб — другий символічний образ вірша. На відміну від народних пісень, дуб у цьому вірші — негативний образ, уособлення реакційних сил, усього консервативного, тупого, омертвляючого. І в цьому новаторство Франка, бо в народній пісні і в попередників Франка дуб у такому трактуванні не виступає.

Усю велич і всю складність кохання зобразив поет також у вірші «Ой ти, дівчино, з горіха зерня», суть якого сконцентрована у строфі:

Ой ти, дівчино, ясная зоре!
Ти мої радощі, ти моє горе!

Народнопісенними мотивами пронизаний також цикл «Веснянки» зі збірки «З вершин і низин». Провідний мотив збірки — тривожне і в той же час радісне передчуття радикальних змін у суспільному житті, що передається через алегоричний зміст. Ліричний герой циклу то зітхає («Весно, ох, довго ж на тебе чекати!»), то всміхається разом із сонечком, що гріє весною, то дивується («Весно, що за чудо ти твориш в моїй груді?»), то, зачарований красою весни, освідчується їй і людям в любові.

Наскрізний образ циклу — алегоричний образ чаївниці-весни, від якої тануть сніги, яка приносить із собою бурхливі вітри, надає життя всьому живому, вселяє в людей бажання жити й боротися за краще життя. Тому й пробуджена весною жага життя вигукує:

Лиш боротись — значить жить.

Найкращі поезії циклу: «Земля моя», «Vivere memento», «Гримить», «Гріє сонечко», «Дивувалась зима».

Уже сама назва циклу наводить нас на думку про спільність поезій із народними веснянками, народною піснею, яка завжди була одним із джерел творчості Франка. Форма його веснянок — це чудовий сплав фольклору і неповторного поетичного обдарування. Сплав, а не імітація народнопоетичних форм. Але наслідування спостерігається тільки у формі, бо зміст — повністю оригінальний.

Минають роки, а поезія Івана Франка хвилює наші душі. Ми повертаємось знову й знову до чарівних пісень, які увійшли в наш духовний світ. Чому деякі вірші поета стали піснями? Тому що в них розкриті глибокі людські почуття. Хіба може зникнути кохання? Воно вічне, як сонце, вода, небо і земля. І скільки б нам не було років, ніжні слова Івана Франка супроводжуватимуть нас усе життя.